

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ У ФРАНЦІЇ ДЛЯ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ В КОНТЕКСТІ ЄДИНОГО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

У статті досліджено професійну підготовку менеджерів у Франції в контексті побудови єдиного європейського освітнього простору. Визначено основні протиріччя даного процесу. Увага акцентована на особливості змісту освітніх програм у французьких вищих комерційних школах. А саме: стандартні та внутрішньо корпоративні програми за замовленням, спільні наукові дослідження, брифінги, оцінка сфери компетенцій та доступ до бази знань.

Ключові слова: професійна підготовка менеджерів, організаційне навчання, зміст програм навчання, стратегічна академічна організація, внутрішньо корпоративні програми навчання.

Постановка проблеми. Формування інформаційно-технологічного суспільства, а також зміни в соціально-економічному розвитку України потребують підготовки менеджерів нового покоління. Підвищення якості освіти менеджерів в Україні, забезпечення її мобільності, конкурентоспроможності на ринку праці вимагає подальшого вдосконалення організації навчального процесу у вищих навчальних закладах. У практиці професійної діяльності менеджер має справу з конкретними людьми. У зв'язку з цим виникає необхідність формування у майбутніх керівників уміння вибудовувати особливу манеру спілкування. Саме від комунікативних здібностей менеджерів, знання загальних та специфічних особливостей професійного спілкування, спрямованості залежить забезпечення гуманістичних взаємин у професійній діяльності, тому практичне застосування зарубіжного досвіду професійної підготовки та освіти Франції у контексті єдиного європейського освітнього простору є актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В останні роки проблема підготовки майбутніх менеджерів України знайшла відображення в наукових дослідженнях Замкової Н. Л., Володарської-Золи Л., Куліш О. І., Лівенцової І. А., Логутіної Н. В., Бондарєвої Л. І. та багатьох інших науковців.

Мета статті. Зіштовхуючись з актуальними проблемами в системі професійної підготовки фахівців різних профілів, основною метою дослідження є застосування міжнародного досвіду професійної підготовки для майбутніх менеджерів враховуючи систему професійної освіти Франції.

Виклад основного матеріалу. Аналіз і запозичення позитивного потенціалу досвіду професійної підготовки системи освіти у Франції, яка підходить своїми аналогами до української професійної школи, на наш погляд, просто необхідні.

Незважаючи на велику кількість дослідницьких робіт, педагогічний досвід такої європейської країни яка приковує до себе усе більше уваги. Справа в тому, що система професійної освіти Франції являє собою своєрідну систему, у якій як у дзеркалі відображуються національні соціально-економічні зміни. При достатній автономії, вона невід'ємна від держави, що почуває постійну відповідальність за неї, а також починає реформаторські кроки для удосконалювання функціонування системи. У свою чергу, система професійної підготовки постійно тримає руку на пульсі глобальних, європейських і національних подій, у прагненні бути однією з кращих у світі.

Етап активної інтеграції в європейський простір вищої профосвіти почався у Франції в 1999 році і продовжується дотепер. Для нього найбільше характерно наступне:

- модернізація системи вищої професійної освіти з урахуванням принципів побудови єдиного європейського освітнього простору;
- оновлення програм освітньої діяльності;
- створення системи сучасного ефективного менеджменту освітніх установ;
- раціональна витрата бюджетних засобів на нестатки професійного утворення;
- націленість на задоволення очікувань нації [2].

Пріоритетними напрямками реформування системи вищої освіти у Франції відповідно до цілей побудови європейського простору є:

- збільшення чисельності студентів, у тому числі іноземних;
- створення професійно-орієнтованих програм в університетах;
- розвиток наукових досліджень в інженерно-технічних вузах;
- підвищення академічної мобільності;
- збільшення доступу до вищої освіти.

Необхідно відзначити, що особливе місце у французькій системі займає бізнес-освіта, метою якою є підготовка менеджерів різного рівня. Маючи багатовікову історію, дана галузь професійного навчання одночасно зберігає позитивні педагогічні традиції класичної комерційної школи й активно впроваджує передовий англосаксонський досвід.

Реформи змісту вищої освіти у Франції мають як наслідок розробку навчальних програм, що забезпечують високий рівень підготовки фахівців, необхідний як для сучасного, так і для майбутнього виробництва, побудова логічної структури і визначення чіткої послідовності вивчення навчальних дисциплін, інтродукцію міждисциплінарного підходу при організації навчального процесу, оптимізацію розподілу навчального часу між аудиторними заняттями і самостійною роботою, індивідуалізацію навчання.

Слід зазначити, що відмінною рисою французької системи освіти є те, що спеціалізована підготовка менеджерів може здійснюватися в різних вищих професійних школах (Вищих комерційних школах, Вищих інженерних школах, Вищих гірських школах і ін.) [3]. Крім того, кожна школа пропонує своїм студентам велику розмаїтість напрямків і програм, які вони можуть вибрати у відповідності зі своїми прагненнями.

Однак, класичним навчальним закладом, що здійснює професійну підготовку менеджерів для виробничо-економічної сфери країни, є Вищі комерційні школи (ВКШ), перша з яких з'явилася у Франції в 1881 році. ВКШ фінансуються, головним чином, за рахунок податків, виплачуваних підприємствами і за рахунок суми, внесеної при зарахуванні. Дані школи є приватними вищими навчальними закладами, визнаними державою. Навчання в них носить елітарний характер. Вищі комерційні школи дають вищу освіту з спеціальностей управлінського апарату, керівництва фірм і підприємств, а також адміністрації виробництва [5].

Аналіз сучасного стану підготовки менеджерів у Франції в загальній системі професійної освіти дозволяє констатувати факт наявності освітнього «переносу» і активного впливу на характер навчання європейського й американського педагогічного досвіду. Так, у французьких Вищих комерційних школах з'явилося навчання на практиці, метод аналізу конкретних ситуацій, навчання в межах внутрішньо корпоративних програм за замовленням і інші технології, які своєрідним образом позиціонуючи в контексті педагогічної практики і науки, набувають при цьому свої відмінні риси.

Нові умови функціонування систем професійної освіти задають якісно інший тон управлінню вищими навчальними закладами в усьому світі. Сьогодні спостерігаються наступні тенденції стратегічного розвитку шкіл бізнесу-освіти:

- 1) перехід від дисциплінарного, традиційного навчального закладу до ринково-орієнтованої, різнобічної, інноваційної організації, що створює нову вартість;
- 2) перехід від відокремлення особистостей до колективу як основного творця академічних цінностей;

3) перехід від академічної організації, що створює вартість насамперед за рахунок обслуговування індивідуумів, до організації – партнеру по навчанню (наприклад, співробітництво з великими фірмами);

4) перехід від звичайного навчального закладу до навчального закладу, що пристосовується до нових умов, до школи бізнесу, що активно формує власну політику (рис 1).

Рис. 1. Напрямки стратегічного розвитку шкіл бізнес-освіти

Складено автором з використання джерел [5; 1].

У питанні реформування системи професійної бізнес-освіти Франція не є виключенням. Вищі комерційні школи, що є елітарними кузнями фахівців в області менеджменту, основною задачею сьогодні вважають забезпечення якісної освіти. Під забезпеченням якісною освітою керівництво ВКШ припускає «створення нових програм, обов'язково заснованих на наукових дослідженнях, легко адаптованих до потреб корпоративних клієнтів і допомагаючи їм у всеозброєнні зустріти виклики сучасного бізнесу» [1]. Термін «корпоративний клієнт» у даному контексті використовується не випадково. Справа в тому, що багато вищих шкіл бізнесу і управління являють собою унікальні освітні установи, що реалізують не тільки програми ініціального професійного навчання майбутніх менеджерів, але здійснюють обов'язковим чином організаційне навчання. Корпоративне (організаційне) навчання є запорукою розвитку вищих шкіл управління. Залучаючи в межах підвищення кваліфікації у свої стіни лідерів галузі, професорсько-викладацький склад вузу має унікальну можливість помножити свій професійний потенціал і реалізувати навчання надалі на більш високому рівні.

Безупинне й обов'язкове співіснування і розвиток вищих комерційних шкіл і організацій, що навчають, відповідно з постійно оновлюючими вимогами часу і бізнес-середовища – звичайне явище як у Франції, так і в багатьох європейських країнах. Не випадково в західній учбово-методичній і науково-дослідній літературі з'явилися поняття «партнерства вищих професійних шкіл бізнесу і корпорацій, що навчають», партнерства в організаційному навчанні [1].

Проблема розробки і представлення навчальних програм безпосередньо пов'язана із здатністю ВКШ оперативного пристосовуватися до вимог слухачів за рахунок внутрішньої організаційної перебудови, складання оптимального клієнтського портфеля і визначення правильної структури навчання. На шляху до успішної реалізації організаційного навчання, керівництву і професорсько-викладацькому складу вузу треба долати ряд протиріч:

1) між специфічними потребами особи яка навчається і якістю наданої освітньої послуги;

2) між фактичною здатністю викладачів ВКШ надати слухачу замовлену (цільову) програму і тими компетенціями, що необхідні для якісного виконання цього замовлення;

3) між вимогами корпоративного клієнта і якістю освітнього продукту, що йому може надати школа.

На сьогодні, основними завданнями вищих комерційних шкіл Франції є задоволення потреб менеджерів, майбутніх і дійсних, в одержанні практичних знань, за допомогою організації партнерства по навчанню з корпоративними клієнтами. Перелік програм навчання, як правило, пропонує шість видів навчальної діяльності:

1. Стандартні програми (спільне навчання менеджерів різних компаній).

2. Внутрішньокорпоративні програми за замовленням (програми з більш високої зосередженістю на окремих аспектах стратегії фірми-клієнта). У порівнянні із стандартним курсом вимог навчання носить більш прикладний характер, учасники одержують знання безпосередньо на прикладі стратегії власної компанії і працюють в одній команді з колегами, що розділяють їхні погляди. У результаті чого виробляються глибокі знання і розуміння корпоративної специфіки.

3. Спільні наукові дослідження (участь у конкретних дослідницьких проектах).

4. Семінари, присвячені розвитку нових напрямків бізнесу (наукові брифінги, що дозволяють оцінити актуальність новітніх наукових даних для фірм-учасниць з різних точок зору).

5. Складання опису й оцінка сфери компетенцій (галузевий аналіз, аналіз точок перелому, організаційного клімату, портфеля росту).

6. Доступ до баз даних по різним джерелам знань (результати проведених аналізів, розроблені конкретні ділові ситуації, що дозволяють навчатися на матеріалах порівняння різних фірм).

Особливе місце в системі навчання займають спільні наукові вишукування. Типовими прикладами участі менеджерів, що навчаються, у подібних дослідженнях є:

1) Спонсорство й участь у вивченні ділових ситуацій, що можуть пролити світло на конкретну проблему в діяльності компанії, чи допомогти вирішити її. Фірма матиме користь з наступного обговорення проблеми в комерційній школі у виді різних думок і безкоштовних рад.

2) Безпосередня наукова діяльність у рамках підготовки нової внутрішньокорпоративної програми. Така робота дозволить менеджеру більш глибоко відчувати сутність основних стратегічних проблем фірми, зрозуміти, яких компетенцій вона потребує.

3) Участь у незалежних чи порівняльних дослідженнях, широких опитуваннях. Дана діяльність дасть можливість здобути нові знання з аналізу різних поглядів на конкретну проблему чи порівняння з результатами кращих фірм галузі, одержати важливу інформацію від колег дослідників у вищій комерційній школі. Подібні знання, отримані до того як вони стали загальнодоступними, можуть забезпечити значну конкурентну перевагу.

4) Участь у представленні результатів наукового дослідження в аудиторії навчального закладу чи на конференціях. Даний процес сприяє розвитку уміння розрізняти найважливіші аспекти проблеми.

Висновки Таким чином, можна стверджувати, що сьогоднішні вищі комерційні школи Франції, реалізуючи у своїх стінах не тільки ініціальну професійну підготовку, але і комплекс програм організаційного бізнес-навчання, є повноцінними учасниками процесу побудови єдиного європейського освітнього простору.

У зв'язку з цим залучення досвіду вищих комерційних шкіл Франції, а саме підготовка професійних кадрів в сфері менеджменту, маркетингу, управлінського обліку, інженерії, логістики й інших напрямків, позитивно відобразиться на формуванні системи професійної освіти України.

Список використаних джерел

1. Лоранж П. Новый взгляд на управлінське утворення: задачі керівників / Пер. с англ. – М. : ЗАТ “Олімп-Бізнес”, 2004. – 400 с.
2. Clot Yves (2008), Travail et pouvoir d'agir, Paris, PUF.
3. Hunot F. Former les nouveaux managers. – Rueil – Malmaison: Editions Liaisons, 2000. – 142 p.
4. Vinatier Isabelle (2009), Pour une didactique professionnelle de l'enseignement, Rennes, Presse universitaires de Rennes.
5. Weill-Fassina Annie, Pastre Pierre (2004), “Les competences professionnelles et leur developpement”, Ergonomie, 213-232, Paris, PUF.

Черногор Наталья. Зарубежный опыт профессиональной подготовки во Франции для будущих менеджеров в контексте единого европейского образовательного пространства.

В статье исследована профессиональная подготовка менеджеров во Франции в контексте построения единого европейского образовательного пространства. Определены основные противоречия данного процесса. Внимание акцентировано на особенности содержания образовательных программ во французских высших коммерческих школах. А именно стандартные и внутрикорпоративные программы по заказу, совместные научные исследования, брифинги, оценка сферы компетенций, доступ к знаниевой базе.

Ключевые слова: профессиональная подготовка менеджеров, организационное обучение, содержание программ обучения, стратегическая академическая организация, внутрикорпоративные программы обучения.

Chornogor Nataliya. Foreign experience of future managers' professional training in France in the context of a single European educational space.

The training of managers in France in the context of building a common European educational space is investigated in the article. The basic contradictions of the process are determined. It is indicated that a special place in the French educational system takes business education, whose aim is to train managers at various levels of management. The attention paid on the features of the content of educational programmers in the French higher commercial schools. Namely: standard and in-house programs on order, joint researches, briefings, assessment areas of expertise and access to the knowledge base. Noted that professional education keeps a positive pedagogical traditions of the classical school of Commerce and actively introduces advanced Anglo-Saxon experience.

Key words: management education, organizational education, educational programs menu, strategic academic organization, in-house ordered programs.